

Islandsk bøyings skjema

Skjemaet er bygd opp som parallell til Odd Einar Haugen: «Norrønt bøyings skjema» (folk.uib.no/hnooh/materiell/boyingsskjema3-2.pdf), ettersom det på kurset «Språkhistorie og talemål» (NOSP103) er naturlig å bruke kunnskapene om norrønt som innfallsvinkel til islandsk grammatikk.

I-omlyd av rotvokalen er merkt med ⁺ og u-omlyd med ^o. (Begge er morfologiske i islandsk.)

markerer at det er endring frå norrønt

Substantiv

STERK BØYING									
Maskulinum					Femininum			Nøytrum	
<i>a</i>	<i>i</i>	<i>u (> i)</i>	<i>r(>ur)</i>	<i>ar₂</i>	<i>ar₁</i>	<i>ir</i>	<i>r (>ur)</i>	<i>null</i>	
<i>Eint. nom.</i>	ur	ur ^o	ur	i			- ^o		-
<i>gen.</i>	s	s/ar	ar	s/ar	ar		ar/ur		s
<i>dat.</i>	i	-	i ⁺	i ⁺	i	-/u ^o	- ^o		i
<i>akk.</i>	-	- ^o			i	-/u ^o	- ^o		-
<i>Flt. nom.</i>	ar	ir	ir ⁺	ur ⁺	ar	ir	ur ⁺		- ^o
<i>gen.</i>	a								
<i>dat.</i>	um ^o								
<i>akk.</i>	a	i	i ⁺	ur ⁺	ar	ir	ur ⁺		- ^o
Eksempel-ord	<i>hestur</i>	<i>gestur</i>	<i>fjörður</i>	<i>fótur</i>	<i>heiði</i>	<i>reim, beyging</i>	<i>höfn</i>	<i>bók</i>	<i>þak</i>

Klassenemningane byggjer på endingane i akkusativ fleirtal (norrønt > islandsk).

SVAK BØYING				
Maskulinum		Femininum		Nøytrum
<i>a</i>	<i>r > ur</i>	<i>ur</i>	<i>i</i>	<i>u</i>

<i>Eint. nom.</i>	i		a		
<i>gen.</i>	a		u ^o	i	a
<i>dat.</i>					
<i>akk.</i>					

<i>Flt. nom.</i>	ar	ur ⁺	ur ^o	ir	u ^o
<i>gen.</i>	a		na	a	na
<i>dat.</i>	um ^o			um	um ^o
<i>akk.</i>	a	ur ⁺	ur ^o	ir	u ^o
Eksempel-ord	<i>bakki</i>	<i>bóndi</i>	<i>gata</i>	<i>keppni</i>	<i>auga</i>

Adjektiv

1. Sterk bøying

	Maskulinum	Femininum	Nøytrum
<i>Eint. nom.</i>	ur	- ^o	t
<i>gen.</i>	s	rar	s
<i>dat.</i>	um ^o	ri	u ^o
<i>akk.</i>	an	a	t
<i>Flt. nom.</i>	ir	ar	- ^o
<i>gen.</i>	ra		
<i>dat.</i>	um ^o		
<i>akk.</i>	a	ar	- ^o
Eksempel-ord	<i>rangur</i>	<i>röng</i>	<i>rangt</i>

2. Svak bøyning

(a) Positiv og superlativ				(b) Komparativ og pres.part.		
	Maskulinum	Femininum	Nøytrum	Maskulinum	Femininum	Nøytrum
<i>Eint. nom.</i>	i	a	a	i	i	a
<i>gen.</i>	a	u ^o				
<i>dat.</i>						
<i>akk.</i>						
<i>Flt. nom.</i>	u ^o			i		
<i>gen.</i>						
<i>dat.</i>						
<i>akk.</i>						
Eksempel-ord	rangi	ranga	ranga	rangari	rangara	

— Endingane i bestemt form av substantiv —

(Siste delen har historisk utgangspunkt i det suffigerte determinativet *hinn*, første delen kjem frå ubestemt form i tabellen på s. 1 og 2.)

	Sterke			Svake		
	Maskulinum	Femininum	Nøytrum	Maskulinum	Femininum	Nøytrum
<i>Eint. nom.</i>	urinn	in	ið	inn	a/i-n	að
<i>gen.</i>	sins	arinnar	sins	ans	u/i-nnar	ans
<i>dat.</i>	inum	i/u-nni	inu	anum	u/i-nni	anu
<i>akk.</i>	inn	i/u-na	ið	ann	u/i-na	að
<i>Flt. nom.</i>	ar/ir/ur-nir	ar/ir/ur-nar	in	ar/ur-nir	urnar	un
<i>gen.</i>	anna			nanna		
<i>dat.</i>	unum ^o					
<i>akk.</i>	a/i/ur-na	ar/ir/ur-nar	in	a/ur-na	urnar	un
Eksempel-ord	hestur, gestur, fjörður, fótur	heiði, reim, beyging, höfn, bók	þak	bakki, bóndi	gata, kristni	auga

— Demonstrativ —

den:	Maskulinum	Femininum	Nøytrum
<i>Eint. nom.</i>	sá	sú	það
<i>gen.</i>	þess	þeirrar	þessa
<i>dat.</i>	þeim	þeirri	því
<i>akk.</i>	þann	þá	það
<i>Flt. nom.</i>	þeir	þær	þau
<i>gen.</i>	þeirra		
<i>dat.</i>	þeim		
<i>akk.</i>	þá	þær	þau

denne:	Maskulinum	Femininum	Nøytrum
<i>Eint. nom.</i>	þessi		þetta
<i>gen.</i>	þessa	þessarar	þessa
<i>dat.</i>	þessum	þessari	þessu
<i>akk.</i>	þennan	þessa	þetta
<i>Flt. nom.</i>	þessir	þessar	þessi
<i>gen.</i>	þessara		
<i>dat.</i>	þessum		
<i>akk.</i>	þessa	þessar	þessi

— Pronomen —

	1. person	2. person	3. person		Refleksivt
<i>Eint. nom.</i>	ég	þú	hann	hún	
<i>gen.</i>	mín	þín	hans	hennar	sín
<i>dat.</i>	mér	þér	honum	henni	sér
<i>akk.</i>	mig	þig	hann	hana	sig
<i>Flt. nom.</i>	við	þið	= demonstr. den i flt.		
<i>gen.</i>	okkar	ykkar			sín
<i>dat.</i>	okkur	ykkur			sér
<i>akk.</i>	okkur	ykkur			sig

V e r b

1. Avlydsrekkjer i sterke verb

1. rekkje	í	ei	i	i
	bíta	beit	bitu	bitið
2. rekkje	ú	au	u	o
	krjúpa	kraup	krupu	kropið
3. rekkje	e	a	u	o
	bresta	brast	brustu	brostið
4. rekkje	e	a	á	o
	bera	bar	báru	borið
5. rekkje	e	a	á	e
	drepa	drap	drápu	drepið
6. rekkje	a	ó	ó	a
	fara	fór	fóru	farið

2. Preteritumsdanning i svake verb

1. Kasta-klassen: Presenstammen blir utvida med bindevokalen *a* + dentalsuffiks, og rotvokalen er uendra, f.eks. pres. *kast-*, pret. *kastað-* av *kasta*.
2. Telja-klassen: Presenstammen blir utvida med dentalsuffiks utan bindevokal, men rotvokalen skiftar, f.eks. pres. *tel-*, pret. *tald-* av *telja*.
3. Døma-klassen: Presenstammen blir utvida med dentalsuffiks utan bindevokal, og rotvokalen er uendra, f.eks. pres. *døm-*, pret. *dømd-* av *døma*.

3. Bøyingsendingar

	Indikativ					Konjunktiv
	presens			preteritum		pres. & pret.
	st. verb & telja-kl.	kasta-klassen	døma-klassen	sterke verb	svake verb	sterke & svake verb
Eint. 1	-	a	i	-	i	i
2	ur ⁺	ar	ir	st	ir	ir
3				-	i	i
Flt. 1	(j)um ^o	um ^o		um ^o		um ^o
2	(j)ið	ið		uð ^o		uð ^o
3	(j)a	a		u ^o		u ^o
Eksempel-ord	sof-, velj-	bak-	kenn-	svaf-	bakað-, kenn-	sof-, svaf-, bak-, bakað-, kenn-, kenn-

Morfologisk regel 1: Endinga *-ur* (i st.v. og telja-kl.) står ikkje i verb med stammeutgang på *r* og *s*: *hon ber, smyr, les* 'ho ber, smør, les'.

Morfologisk regel 2: Verb med stammeutgang på *r* eller trykktung vokal får *-rð* i andre person eint. presens: *þú sérð, spyrð, ferð* 'du ser, spør, fer'.

Morfologisk regel 3: Sterke verb har i-omlyd i pres. sg.: *ég kem, þú/hún kemur* 'eg kjem, du/ho kjem'

Morfologisk regel: Konjunktiv preteritum har i-omlyd i alle bøyingsformene i st. verb og i telja-kl.

	Imperativ		
	st. verb & telja-kl.	døma -klassen	kasta-klassen
Eint. 2.	-		a
Flt. 1.	(j)um		
Flt. 2.	(j)ið		

(Imp.-formene er alltid kopla saman med subjektspronomenet, f.eks. *farðu* av *far þú*.)

Forkortingar i bøyingskjemaet:

m. = maskulinum	nom. = nominativ	pres. = presens
f. = femininum	dat. = dativ	pret. = preteritum
n. = nøytrum	akk. = akkusativ	part. = partisipp
flt. = eintal	gen. = genitiv	st. = sterk
flt. = fleirtal		kl. = klasse